

Llum Bracho Lapiedra (ed.)

El corpus COVALT:
un observatori de fraseologia traduïda

Biblioteca Catalànica Germànica –
Beihefte zur Zeitschrift für Katalanistik

herausgegeben von · a cura de
Roger Friedlein · Johannes Kabatek · Hans-Ingo Radatz ·
Claus D. Pusch · Tilbert Dídac Stegmann · Gerhard Wild

Band · Volum 11

Llum Bracho Lapiedra (ed.)

El corpus COVALT:
un observatori de fraseologia
traduïda

Shaker Verlag · Aachen 2013

Bibliografische Information der Deutschen Bibliothek

Die Deutsche Bibliothek verzeichnet diese Publikation in der Deutschen Nationalbibliografie; detaillierte bibliografische Daten sind im Internet über <<http://dnb.ddb.de>> abrufbar.

La Biblioteca d'Alemanya enregistra aquesta publicació en la Bibliografia Nacional Alemanya; les dades bibliogràfiques detallades es poden consultar a Internet a <<http://dnb.ddb.de>>.

Biblioteca Catalànica Germànica – Beihefte zur Zeitschrift für Katalanistik • 11

www.katalanistik.de/zfk

© Die Autorinnen und Autoren · Els autors i les autores.

Alle Rechte an dieser Ausgabe · Drets exclusius d'aquesta edició: Shaker Verlag, 2013

L'edició d'aquest llibre ha rebut suport del projecte FFI2009-09544, concedit pel Ministeri de Ciència i Innovació d'Espanya i cofinançat amb fons del Plan E.

Satz und Gestaltung: Claus D. Pusch (Freiburg i. Br.)

Printed in Germany · Imprès a Alemanya

ISBN 978-3-8440-1494-5

ISSN 1614-7650

Shaker Verlag GmbH · Postfach 101818 · D-52018 Aachen

Telefon: 00 49 (0) 24 07 / 95 96-0 · Fax: (0) 24 07 / 95 96-9

Internet: www.shaker.de · E-mail: info@shaker.de

Índex

Grup COVALT: Pròleg	1
Josep Marco: Els estudis de traducció basats en corpus	5
Josep R. Guzman: El corpus COVALT i l'eina d'alineament de frases Alfa- COVALT	49
Joan Verdegàl: COVALT com a observatori sociològic de literatura tra- duïda	61
Heike van Lawick: Apunts sobre fraseologia i per a l'anàlisi traductològica	129
Josep Marco: La traducció de les unitats fraseològiques de base somàtica en el subcorpus anglès-català	163
Joan Verdegàl: Les unitats fraseològiques somàtiques franceses i catalanes en COVALT: localització, freqüència i anàlisi	217
Ulrike Oster · Heike van Lawick: Anàlisi dels somatismes del subcorpus alemany-català	267
Bibliografia	295

Pròleg

Grup COVALT (Universitat Jaume I)

El llibre que teniu a les mans representa una síntesi d'una de les línies de treball que el grup de recerca COVALT, adscrit a la Universitat Jaume I, ha desenvolupat sobre la traducció de fraseologismes.

En essència, el grup COVALT treballa en la compilació i en l'anàlisi del corpus del mateix nom (Corpus Valencià de Literatura Traduïda) des de l'any 2001. Fins al dia d'avui, el grup ha gaudit de diversos projectes finançats per institucions públiques amb els quals s'ha pogut dur a terme tot aquest treball, que es preveu continuar amb la recent aprovació d'una darrera ajuda concedida pel Ministeri d'Economia i Competitivitat. Gràcies a aquests projectes s'ha pogut arribar a la construcció del corpus COVALT de textos literaris narratius (novel·la i relats curts), en anglès, alemany i francès, i les respectives traduccions al català. L'extensió d'aquest corpus paral·lel de textos originals i traduïts és d'uns tres milions de paraules, amb obres publicades en la dècada que va de 1990 a 2000, i en l'àmbit valencià del territori lingüístic català. A més, s'ha pogut crear i perfeccionar una aplicació informàtica que permet cercar concordances bilingües, l'Alfra-COVALT, i s'ha pogut treballar en l'anàlisi i en la caracterització d'alguns aspectes d'aquests corpus (entre ells, la fraseologia).

En aquesta obra trobareu, d'antuvi, una descripció dels autors que han contribuït amb la seua dedicació als estudis de traducció basats en corpus i dels quals ha begut COVALT en la fonamentació de les seues recerques. En aquest sentit, els objectius, els mètodes i les eines de la lingüística de corpus s'han convertit en aliats poderosos dels estudis de traducció, per tal com la lingüística de corpus cerca patrons i regularitats en grans quantitats de dades lingüístiques, tant per validar —o no— de manera generalitzada les hipòtesis que s'assumeixen com per fer noves generalitzacions sobre el comportament lingüístic que fins ara havia passat desapercebut. És precisament la gran quantitat de dades sota escrutini i el seu tractament automatitzat o semiautomatitzat que fan possibles aquestes generalitzacions. Per això, l'ús de corpus es pot relacionar molt bé amb el tipus de recerca orientada cap a la norma en traductologia, defensada per Toury i altres, ja

que aquesta línia també té com a objectiu descobrir regularitats, normes i lleis, més enllà de la superfície aparentment caòtica del comportament traductor. És a dir, si som capaços de recopilar quantitats prou grans de textos traduïts i sense traduir, ja siga en forma de textos originals o de textos escrits originalment en la llengua d'arribada, o ambdues coses, llavors hauria de ser possible traçar determinades regularitats, normes o lleis de traducció (Toury, 1995).

D'altra banda, si esteu interessats en l'anàlisi automàtica de corpus paral·lels, podreu consultar un capítol relacionat amb l'eina que hem fet servir en les nostres cerques, l'AlfraCOVALT. Aquest programari, tot i que no es comercialitza, ha permès al grup COVALT l'extracció automàtica de les cerques *en brut* (amb una depuració manual posterior) en el corpus esmentat, d'acord amb la consulta sistemàtica a una sèrie de glossaris bil·lingües. En definitiva, la rapidesa i la fiabilitat en l'ús d'aquest programari ens ha fet guanyar temps i qualitat en l'obtenció dels resultats de la nostra cerca i ha constituït el moll de l'os en la metodologia utilitzada en la composició de cadascun dels subcorpus d'anàlisi a partir del corpus COVALT.

A més a més, en aquest volum us proposem un estudi sobre la literatura traduïda de COVALT des d'una perspectiva sociològica, amb la posada en marxa d'un observatori, encarregat de vigilar els paràmetres socials en què es veu immers el procés de la traducció literària, uns paràmetres que, analitzats des d'una perspectiva cronològica, obrin els ulls a la llum de la realitat traductora que vivim en el nostre territori i que convindrà no perdre de vista en el futur.

Així mateix, trobareu una proposta teòrica per a l'anàlisi traductològica dels fraseologismes, a partir de l'estudi dels corrents teòrics existents en traducció o en lingüística contrastiva sobre aquest camp. No endebades són molts els aspectes que toquen a la fraseologia: des dels trets essencials o col·laterals que la defineixen, fins a les diferents perspectives des de les quals es pot abordar, així com la seua relació íntima amb la literatura o la precisió distintiva entre un enfocament traductològic o un de contrastiu.

En relació amb l'estudi concret dels fraseologismes, es proposen tres capítols que responen a l'anàlisi d'unitats fraseològiques de base somàtica tot prenent en consideració la llengua de partida: en anglès, francès i alemany. Aquests estudis donen compte de l'activitat fraseològica en cadascuna d'aquestes llengües i en els textos d'arribada en català.

Finalment, val a dir que, per bé que aquest llibre s'ocupa principalment de la fraseologia, el grup COVALT ha dedicat aquests darrers deu anys a analitzar el corpus del mateix nom en relació amb aspectes textuais tra-

ductològics com ara convencions tipogràfiques, col·locacions marcades, usos metafòrics, diversos graus de lexicalització de determinats conceptes, objectes o accions en les distintes llengües de treball, referents culturals, model de llengua de les traduccions, etc.

A més a més, alguns dels resultats que es desprenen de la seua divulgació investigadora no només se centren en el camp de la literatura, sinó que amplien el seu camp d'acció, com ara els publicats per Oltra (2003, 2004, 2005, 2006a, 2006b) en el cas de la traducció audiovisual; per Bracho (2005, 2006, 2008, 2010) en el cas de la traducció científicotècnica o per Verdegel (1999a, 1999b, 2009), Oster (2003a, 2003b, 2007, 2010a, 2010b), Lawick (2005, 2006a), Burdeus i Verdegel (2005), Lawick i Oster (2006), Marco i Lawick (2009) i Guzman i Alcón (2010) en l'explotació didàctica de corpus.

Fet i fet, us animem a tirar del fil de la nostra recerca a través de la lectura entusiasta d'aquesta obra que respon a un aspecte concret de l'estudi del corpus COVALT: les unitats fraseològiques de base somàtica en la traducció d'obres literàries escrites originàriament en anglès, alemany i francès a la variant valenciana de la llengua catalana, publicades durant la darrera dècada del segle passat. Esperem, doncs, que aquesta síntesi de la nostra recerca fraseològica us plaga a l'ull, us òmpliga el cor i en quedeu amb les mans plenes! ■